

„Nem súlyed az emberiség!”...

Album amicorum Szörényi László LX. születésnapjára

Főszerkesztő: JANKOVICS József
Felelős szerkesztő: CSÁSZTVAY Tünde
Szerkesztők: CSÖRSZ Rumen István
SZABÓ G. Zoltán

Nyitólap: www.iti.mta.hu/szorenyi60.html

MTA Irodalomtudományi Intézet
Budapest, 2007

TÖRÖK LÁSZLÓ

Elferdített elégiák

(Válogatás a Janus-elégiák fordítói tévedéseiből
doctissimo litteratori, Ladislao Severino)

Egy 1994-ben megjelent tanulmányomban a Janus-epigrammák magyar fordításainak birodalmában barangolva a kisebb-nagyobb fordítói tévedéseket próbáltam meg - a teljesség igénye nélkül - kijavítani. Most - 2004 őszén - az 1987. évi Janus-kiadás fordításait újraolvasva csokorba gyűjtöttem néked - Kedves Szörényi Tanár Úr - néhány fejcsóválásra vagy jóindulatú méltatlankodásra (Hor. ars 359: *indignor, quandoque bonus dormitat Homerus*) érdeemes, félrefordított szövegrészletet. Az interpretátorok nevét szerettem volna *benevolens criticus*ként inkább mellőzni, jótékony homályba burkolni, hiszen nemes fáradozásukért ők inkább dicsérendők, mint elmarasztalandók, de ez a *cinkos jószándék* a megfogalmazás egyhangúságát elkerülendő kényszerek miatt sajnos nem valósulhatott meg...

A *De stella aestivo meridie visa* című elégia (El. I. 4) fordításában - már a címében is (*Nyárdél egén ragyogó üstökös*) - a fordító (Weöres Sándor) végig **egy üstökös**nek minősíti a janusi szövegben **hoc sidus** vagy **una stella** formában szereplő vakmerőn fénylő **csillagot**. Valószínűleg Janus alábbiakban olvasható, rosszul interpretált hasonlata vezetett ehhez (a verset is tévútra terelő) tévedéshez. Janus ebben ugyanis azt írja, hogy ez a többi csillagnál vakmerőbben fénylő, a Nap ragyogását megvető csillag feltűnő fénnel vöröslőn-tüzesen úgy ragyog, (akkoraként), mint egy üstökös, amely félelmetes csóvájával véres háborúkat jelez. (A vers nyelvi hátterében Claudianus Honorius császár negyedik konzulágára írt panegürikosz-részleteit fedezhetjük fel.)

(Claud. 8, 184-191:

visa etiam **medio** populis mirantibus **audax**
stella die, dubitanda nihil nec retuso
languida, sed **quantus** numeratur nocte Bootes,
emicuitque plagis alieni temporis hospes,
ignis et agnosci potuit, cum luna lateret:
sive parens Augusta fuit, **seu forte** reluxit

divi sidus avi, **seu te** properantibus astris
cernere sol patiens caelum commune remisit.)

El. I. 4, 11–14:

Una tamen longe reliquis **audacior** astris,
Contempto Phoebi **stella** nitore **micat**.
Quantus conspicuo rutilans fulgore **cometes**,
Nuntiat horrenda, bella cruenta iuba.

Ám egy nagy jövevény, bátrabban, mint valamennyi
Fenn-égő nappal mit se törődve, vakít.
Minden időszakban süt e bíbor-tűzü **kométa**,
Csóva-uszálya nehéz háborúval fenyeget.

A vers expozíciójának következő fordításrészletében is találunk egy jókora lapszust, hiszen ebben Janus azt írta, hogy (a nyári forróságban) most minden szinte lángol, izzik, s a tiszta ég (vakító) látványát (**puri aspectum coeli**), a hunyorgó-pislogó szemek (**caligantia lumina**) nem képesek kibírni (**nec ferre valent**).

El. I. 4, 7–8:

Omnia nunc flagrant, nec **caligantia** puri
Aspectum coeli **lumina** ferre valent.

Minden lángol most: ilyenkor a szép szüzi égbolt
Nem tűr egy szeplőt, foltot az arculatán.

A *Threnos de morte Barbarae matris* című fájdalmas Janus-elégia (El. I. 6) fentebb olvasható (Boethiustól kölcsönzött (Boeth. cons. 1, 2: **lumina** mortalium rerum nube **caligantia**), de Janus által új tartalommal átköltött) jelzős szerkezetét (**caligantia lumina** – már-már lecsukódó, fátyolos szemek) Csorba Győző ugyan egy kissé sikerültebben tolmácsolta, de a vers (rákövetkező) szívszorító szituációját alaposan félreértelmezte, hiszen itt azt olvashatjuk, hogy Janus haldokló édesanyja öreg lelkét (**animum anilem** – Ov. epist. 11, 33) próbálta meg kedvességekkel /**blanditiis**/ vigasztalni, keservét remény-színlelés mögé rejtve. (Az **asszonyos ajjaj** tartalmilag nem vonatkozhat a Vitéz Borbála halálos ágya mellett virrasztó, síró rokon-lányokra, illetve (Vitéz Borbála) szomorú lányára, ha pedig a halálra készülő (idős) édesanya lelkét próbálta meg a fordító – a mesterkéltséggel alliteráció kedvéért – formahűen tolmácsolni, akkor e fonák fordulattal fordítása Janus őszinte szeretét groteszk módon torzította el.

El. I. 6, 121–124:

Flebant cognatae, nuper tua cura, puellae,
Clausura et visus, filia moesta, tuos.
Ast ego blanditiis **animum** solabar **anilem**,
Tristitiam vultu dissimulante tegens.

Sírtak a kislányok, gondjuk nemrég te viselted,
s egy-lányod készült ríva lefogni szemed.
Én meg az **asszonyos ajjajt** higgadtan csitítottam,
színlelt jókedvvel dugva a bánatomat.

El. I. 6, 129–130:

Quaerebant nostros iam **caligantia vultus**
Lumina, nec nomen *deerat in ore* meum.

(Mart. 6, 58, 5–6:

Quamvis lassa, *tuos quaerebant lumina vultus*
Atque erat in gelido plurimus ore Pudens.)

Már-már **fátylasodó szemmel** fürkészted az arcom,
s hűlő szád folyton súgta-motyogta nevem.

(A fordító *aemulus poetaként* versenyre akart kelni Janus míves megfogalmazásával, de nemes szándéka itt kisiklott. Elegánsabb példaként idézhetjük Babits keserű alliterációját (**öreg öröm** – *Ősz és tavasz között*), míg a mosolyt fakasztó hangulati megoldások közt kutatva eszembe jut egy korábbi Horatius-fordításom bántó képe az „*öregeskedő*” *Lydiáról* (Hor. *carm.* 1, 25, 9–10: *invicem moechos anus adrogantis / flebis in solo levis angiportu* – „*Férfiért sírsz majd, sok gögösért – rút hús (!) – árván a sikátorok közt*”), illetve a *Nemzeti Sport* sakk-szakkomentátorának (Rác Péter) Lékó Péter gyalogelőnye kapcsán kiötölt szójátéka („*hiába a pórnai főr...*” (*Nemzeti Sport*, 2004. okt. 3., 11.).

A *Threnos in Racacinum cubicularium* című elégia (El. I. 15) fordítója (Paloytay Béla) számos helyen követett el pontatlanságot (*fuit nec fidus interpres*). Janus az alábbiakban idézett sorokban azt írja szolgáljáról (*cubicularius*), Racacinusról, hogy nála senki sem volt jobb (**aptior**) birkózásban, illetve lovaglásban, ezt (= **hoc** = birkózó tudományát) Hermész, míg amazt (**illud** = lovas tudományát) Tündareusz fia (= **Tyndarides**), Kasztór adta neki, mivel mindkettőjüket (**ambos** sc. *deos*) az ifjú iránti szenvedélyes szeretet (**acer amor**) hevítette.

El. I. 15, 61–64:

Non illo duras quisquam insertare palastras
Aptior, aut agili ducere frena manu.

Hoc sibi **Tyndarides** dederat, **Cylenius illud**;

Ambos nam pueri torserat acer amor.

Nem lelt méltó párra a játékos viadalban,

És lova nyergében senki se múlta felül.

Tündareosztól, Hermésztől azt örökölte,

Szívből kedvelték ők is az ifjú vitézt.

A Horatiust idéző megfogalmazásokat (Hor. sat. 2, 1, 26: **Castor** gaudet equis; carm. 1, 10, 1–4: **Mercuri**,... (qui feros cultus hominum... / voce formasti ...et decorae / more palaestrae) is megidézte egyértelmű, hogy a mitológiai név (**Tyndarides**) Kasztórra vonatkozik, s nem annak apjára, **Tündareuszra**. A birkózó viadalt (= **Spartanae luctae**) követően lóra pattanó Racacinus élte sötét fonalát elmetszették a kegyetlen Párkák, s ő (a lován szélesebben vágató (**ille volucris**) – miután lováról alázuhant – hófehér nyakát szegte.

El. I. 15, 71–72:

Praecidere Deae simul, et simul **ille volucris**

Colla superlapso candida fregit equo.

Földre bukott paripájáról tört nyakcsigolyával

S teste fölött siklik máris a **szürke madár**.

Racacinus jelzője (**volucris**) alaposan megzavarta a fordítót, s vált belőle (félresiklottan) a halál **szürke** (?) **madara**. A folytatásban Janus tudós példák sokaságát sorakoztatja fel annak igazolására, hogy az ifjú Racacinus büntelenül élt, s nem követett el az istenek ellen soha súlyos bűnöket.

El. I. 15, 97–98:

Phoebigenaeve sacrum mento deraserat aurum!

Dempserat aut summo, pallia fulva, Iovi!

Állad arany díszét, **Ammon**, ő nyírta le orvul?

Ő szagatta le tán köntösödét, Jupiter?

Az elégiához írt jegyzetekből nem kaphatott a fordító segítséget, így nem tudhatta, hogy a **Phoebigena**eve (a Teleki-kiadásban **Poenigena**eve alak szerepel) mitológiai

név nem **Ammonra**, hanem a Phoebustól született (= *Phoebo genitus*) **Aszklépioszra** vonatkozik. Cicerónál olvashatjuk (nat. deor. 3, 83), hogy a szicíliai türannosz, I. Dionüszosz az olümpiai Jupiter templomában leszedte a főistenről annak súlyos aranyköpenyét. Ugyancsak ő adott parancsot arra, hogy fosszák meg aranyszakállától az epidauroszi Aszklépioszt (= **Phoebigena** – vö. Verg. Aen. 7, 773: fulmine **Phoebigenam** Stygius detrusit ad ad undas.) A történetet Valerius Maximus is megörökítette (1, 1, ext. 3), Tito Strozzi pedig versbe foglalta (erot. 2, 4, 9–12). Az isteneket vádoló-számonkérő Janus végül Racacinus fékezhetetlen, halált hozó lovai (**indomito equo, exitiale animal**) kapcsán sorakoztat fel nagyszámú mitológiai példát. A következőkben idézett disztichon első sora Vergiliust idézi (georg. 3, 266–268: scilicet ante omnis **furor** est insignis **equarum**; / et mentem Venus ipsa dedit, quo tempore Glauci / **Potniades** malis membra absumpsere quarigae), s a **Potnai** mellett lakó Glaukoszra vonatkozik, akinek kancái egy kocsiversenyen (Aphrodité büntetéseképpen) megbokrosodtak, felborították hajtójuk (**quadrigae**) kocsiját, a gyeplőkbe gabalyodott gazdájukat végighurcolták az egész stadionon, majd elevenen felfalták. A disztichon második feléhez szintén Vergilius nyújthatott volna segítséget (georg. 3, 280–282: hic demum, **hippomanes** vero quod nomine dicunt / pastores, lentum **destillat** ab inguine virus, / **hippomanes**, quod saepe malae legere novercae). Az idézett részletben a sárló kancák farából kicsöpögő ragadós nedvet jelenti a **hippomanes**, amelyet a boszorkányok összegyűjtöttek, hogy varázsfüvekkel összekeverve szerelmi bájitalt kotyvasszanak belőle (vö. **nocens hippomanes**).

El. I. 15, 123–124:

Potniadum rabiem quis non audivit **equarum**?

Constat et unde **nocens defluat hippomanes**.

Potnia ádáz kancáit ki nem ismeri hírből,

Hippomanész mit tett, s honnan a bűne vajon?

E fura *leiterjakab* forrása talán a 124. sorhoz fűzött jegyzet lehetett (**Hippomenész versenyfutásban legyőzte Atalanté királylányt.**). Ugyancsak megmosolyogni való a következő, homéroszi–vergiliusi eredetű motívum (Hom. Od. 19, 562–567; Verg. Aen. 6, 893–896: Sunt geminae Somni portae; quarum altera fertur / cornea, qua veris facilis datur exitus umbris, / altera **candenti** perfecta nitens **elephanto**, / sed **falsa** ad caelum **mittunt insomnia** manes.) kapcsán írt felületes kommentár, illetve – a hiú-hazug álmok apropóján – **agancskapunak** fordított (**fallax**) **ebur** kifejezés.

El. I. 15, 149–150:

O quam saepe mihi reducem te **somnia** fingent!

Somnia, quae **fallax irrita mittit ebur**.

Éj idején hányszor látom majd szép, derűs arcod,
Álom, mely **csalfán** száll az **agancskapun** áll.

(A görög mitológia szerint az Oinerosz (= álomkép) különféle módokon keresheti fel az alvó embert. A hazug álmok az Álom palotájának *állati szarv*kból készült kapuján távoznak.) Az Álom istenének kétféle kapujáról Homérosznál (és Vergiliusnál is) azt olvashatjuk, hogy az egyik szaruból készült, a másik **elefántcsontból**. Az elefántcsontból készült kapun át kicsúszó **álomképek hamisak**, míg a „*simitott szarun*” át kiröppenők igazak, beteljesülők. A *Matthias rex Hungarorum, Antonio Constantio, poetae Italo* (El. I. 8) című vers expozíciójának fordításakor Csorba Győző igencsak kiforgatta Janus udvarias, elismerő szavait.

El. I. 8, 1–4: **Non levis**, Aonidum, Constanti, **cura** sororum,
Qui nos, qui nostrum **tollis ad astra** patrem,
Diffusum Ausonias rumorem scribis in urbes,
Me pia pro sancta bella movere fide;

Jól tudom én, Constanzi, **nem éppen a múzsai ihlet
ösztönzött**, hogy atyám s engem az évig emelj,
s elhordd jóhírem verseddel Itália-szerte:
szentséges hitemért hogy hadakat viselek;

Janus Horatiust is megidéző (carm. 1, 14, 18: nunc desiderium **curaque non levis**.) kezdősoraiban ugyanis ez olvasható (Mátyás köszönő szavai által): „Antonio Constanzi, (Te) Múzsák kegyeltje (= sc. akit a Múzsák **nem csekély gonddal** óvnak), aki *bennünket* (= **nos**), illetve atyánkat (= Hunyadi Jánost) (verseddel) az „évig emelsz” (Verg. ecl. 5,51: ...Daphnimque tuum **tollemus ad astra**) azt írod (költeményedben – vide: Ábel-Hegedűs: *Analecta nova* p. 110–113, 5–6: Rumor ait, Latias nuper diffusus in urbes, / Quod fera nobis, inclite, bella moves.), hogy az itáliai városokban elterjedt a hír, hogy a szent hit (= a kereszténység) megoltalmazásáért kegyes (= az Istennek tetsző, igazságos) háborút indítok.” Mátyás örökös harcot vállal (fogad) a törökök ellen (= **Turcorum gens**) atyja példáját és az örökké tartó hit (= kereszténység) iránti szent szeretetének parancsát követve. Így fogadott esküvel harcot Róma ellen Hannibal (= **Poenus**), így a gyűlölt frigek (= trójaiak) ellen Menelaosz (= **ultor Atrida**). (Mivel feleségét, a világszép Helenét Parisz megszőktette, elrabolta.)

El. I. 8, 99–104: Hanc ego perpetuis statui insectarier armis,
Mollia proposito sint modo fata meo.
Magnifici sic alta iubent exempla parentis,
Sic sacer aeternae religionis amor.

Talis Romanum **Poenus** iurarat in hostem,
Talis in invisos **ultor Atrida** Phrygas.

Úgy döntöttem ezért, hogy folyton zaklatom én is,
csak ne emeljen a Sors gátat e tervem elé.
Erre tanít fennkölt példája magasztos atyámnak,
erre, amely hitemért éget, a szent szerelem
Így esküdt föl a rómaiak vesztére a hős **Pún**,
s hogy Tróján bosszút áll, nagy **Achilles** is így.

Hannibal Róma elleni esküjéről több prózai (Liv. 21, 1; Val. Max. 9, 3, ext. 3) és költői (Sil. Ital. 2, 426–428) művet olvashatott Janus, míg a **Menelaoszra** (és nem **Akhilleuszra**) vonatkozó **ultor Atrida** kifejezés valószínűleg Statius *Achilleis*ének következő részletéből ered (vö. Ov. met. 15, 805: qua prius infesto Paris est ereptus **Atridae**) :

Stat. Ach. 1, 728–731:
Magna, reor, pridemque tuas pervenit ad auris
fama trucis belli, regum placidissime, quod nunc
Europamque Asiamque quatit. si nomina forte
huc perlata ducum, fident quibus **ultor Atrides**

A *De venatione Stephani de Baion oratoris* című versben (El. Ábel 127–129) Janus Artemiszt (= Diana = **Phoebi soror**) invokálja annak apropóján, hogy Bajoni István (magyar diplomata = **Hunorum orator**) a Tiberis közelében elejtett egy hatalmas szarvast.

El. Ábel 127–129, 23–26:
Pande, age, si fas est, **Phoebi soror**, anne feroces
Sola adeo cervos Martia Roma gerit.
Sic ego sic... quid tu tam grandia cervis
Ad nullos usus cornua nata putas.

Áruld el, ha lehet, Phoebus testvére, ilyen bősé-
szarvasokat harcos Róma nevelt-e csupán?
Én úgy... miért hitted, hogy szarvasaimnak
céltalanul nőtt ily díszes agancs a fején?

Kerényi Grácia fordítása *hűen* követte a hiányos szöveget, pedig az Ovidius *Fastijának* hasonló részleteit felhasználva a foghíjas sor könnyen kiegészíthető lett volna.

Ov. Fasti 4, 193–195:

pandite mandati memores, Heliconis alumnae,
gaudeat assiduo cur dea Magna sono.

sic ego. sic Erato (mensis Cythereius illi...

Ov. Fasti 3, 171:

sic ego. sic posita dixit mihi casside Mavors

Ov. Fasti 6, 655:

sic ego. sic posita Tritonia cuspidē dixit

Egyértelmű, hogy Janus hexameterének hiányzó alanya Phoebus ikertestvérének, Artemisznek a nevét rejti. Az ismert *Diana*, *Cynthia*, *Trivia*, *Phoebe* (= **Phoebi soror**) elnevezések közül a *Phoebe* alak könnyen beilleszthető a sorba (*sic ego. sic Phoebe' quid tu tam grandia cervis*). A *Trivia* név esetén a következő megoldás szintén teljesítené a metrikai követelményeket: *sic ego. sic Trivia haec: *quid tu tam grandia cervis*. A bátor magyar követ által leterített, székéren Rómába szállított szarvast ámulva nézte a római népség (**Romula turba**). Janus szerint a Picenumnál kifogott hatalmas tengeri hal (**rhombus**) látványa sem keltett ekkora csődületet. Költőnk Iuvenalis negyedik szatírájának híres történetére utal, amikor is Domitianus elnöklete alatt *államtanácsot* tartottak arról, hogy mi történjék azzal a minap Anconánál kifogott óriási hallal, amelyet a császárnak felajánlottak (Iuv. 4, 39–40: incidit Adriaci **spatium admirabile rhombi** / ante domum Veneris, quam Dorica sustinet **Ancon**). Domitianus végül az ingyenc Iunius Montanus javaslatát fogadta el, aki azt tanácsolta, hogy csináltasson a császári felség egy hatalmas tálat, amelyre ráfér a méretes zsákmány (Iuv. 4, 131–135: ...Montanus ait „**testa** alta paretur, / quae tenui muro spatiosum colligat orbem. / debetur magnus patinae **subitusque** Prometheus. / **argillam** atque **rotam** citius properate, sed ex hoc / tempore iam, Caesar, figuli tua castra sequantur.”)

El. Ábel 127–129, 35–38:

Praeda gravi interea **plaustro defertur** ad Urbem,

Astupet at pompae Romula turba novae.

Picenus nec tanta dedit spectacula **rhombus**,

Quem cepit **subito testa rotata luto**.

Elszállítják közben a szent városba a zsákmányt:

társzekeres menetet bámul a római nép.

Nem volt ily látványosság a **picenumi hal** sem.

melyre **cserépkorsó** várt a **csalárd iszapon**;

(Sen. Phaedr. 77: **fertur plaustro praeda** gementi)

A fordító eléggé furcsa (értelmezhetetlen) megoldást talált a hirtelenjében-hamarjában agyagból elkészítettett (**subito luto**) nagyméretű, kerekded (cserép) tálra (**testa rotata**). Végezetül – *iam cursum paene consummavi* – a *De certamine mensium* (El. Ábel 130–131) című vers néhány fordítói (Kardos Tibor) tévedését említem meg egy majdani jobb interpretáció reményében. Az 1452. jan. 17-én III. Frigyes kíséretében Ferrarába érkező fiatal magyar királyt, V. Lászlót köszöntötte Janus e *miniatur* Festival (Huszi József). A Phoebus döntőbíráskodása (**Phoebo iudice**) mellett lezajlott versengést a régi, romulusi naptár élén álló **Martius** kezdi.

El. Ábel 130–131, 1–4:

Bisseni **Phoebo** certant dum **iudice** menses,
Primus in hos solvit **Martius** ora sonos:
Ipse ducem veteri statuit me **Romulus** anno,
Iussit et **auctoris** nomen habere **sui**.

Mind a tizenkét hónap előáll, s Phoebus a bíró,
Frissen az első mond, **Március**, ily szavakat:
„Év elején a helyem, hova még **Romulus** helyezett rég,
Sőt, ami ennél több, **nékem is adta nevét.**”

Ov. Fasti 1, 34:

hoc **anno statuit** temporis esse satis;

Ov. Fasti 1, 39:

Martis erat **primus mensis**, Venerisque secundus;

Ov. Fasti 2, 49:

qui sequitur Ianum, **veteris** fuit **ultimus anni**:

Ov. Fasti 3, 75–76:

primus de **patrio nomine** mensis erit.

Ov. Fasti 3, 97–98:

Romulus, hos omnes ut vinceret ordine saltem,
sanguinis **auctori** tempora prima dedit.

Ov. Fasti 5, 424:

nec tu **dux** mensum, Iane biformis, eras:

Ov. Fasti 4, 23–25:
hoc **pater Iliades**, cum longum scriberet annum,
vidit et **auctores** rettulit ipse **tuos**:
utque fero **Marti primam** dedit ordine sortem,

A felsorolt párhuzamokból könnyen kiolvasható, hogy Romulus (= **pater Iliades**) nem a saját **nevét adta** a **Március** hónapnak, hanem isteni atyjáét, **Marsét**. A **December** hónap által elmondottak fordításába olyan tartalmat csempészett – *pietatis causa* – a fordító, amely a latin szövegben nincs jelen.

El. Ábel 130–131, 21–22:
Pauca **December** ad haec certe **festiva** profatur:
Horreo, sed **Genio** frigora nostra calent.

Bár röviden szól kurta beszéddel **örülve December**:
„**Isteni gyermektől** lángol az én hidegem.”

A **December** hónap mellé illesztett jelző (**festiva**) az ókori Rómában decemberben (17–23.) megtartott *Saturnalia*-ünnepek vidámságban és szabadosságban a karneválra emlékeztető hangulatára utal (vö. Mart. 11, 15, 11–13: **Versus** hos tamen esse tu memento / **Saturnalicios**, Apollinaris: / Mores non habet hic meos libellus.). A **Genius** (vagy **Genii**) néven ismert *védőistenség* (vagy *védőszellem*) ünnepe ugyancsak decemberben volt, Janus ezt Ovidiusnál szereplő információt a *Threnos de morte Barbarae matris* elégiájában is említi (El. I. 6, 23: Tu vero nimium nobis infense **December**, – I. 6, 37: Te quondam **genio** sacravit vana vetustas).

Ov. Fasti 3, 57–58:
vester honos veniet, cum Larentalia dicam:
acceptus **geniis** illa **December** habet.

A Megváltó (**Isteni gyermek**) születésére utalás a fordításban (a **December** hónap kapcsán) bár logikusnak, ötletesnek tűnhet, Janus megfogalmazása azonban egyértelműen az antik istenségre (**Genius**) utal, így a *pia fraus* (Ov. met. 9, 711) sajnos korrekcióra szorul. Az utolsóként (**ultimus**) sorra kerülő **Február** (vö. Ov. Fasti 2, 19; 2, 23; 2, 49) szavaival Janus az 1440. **febr. 22**-én született V. (Postumus) Lászlót szinte szembe dicsérte, s ezek után Phoebus csakis a **Február** haját övezhette a győztesnek kijáró, csillogó koronával (**stellante corona** – Petr. Afr. 5, 663: Altera nam caelum tenuit **stellante corona**). A fordító a **fato** kifejezésben a **Végzet** (= fatum) **akaratát** említi, holott ez a **for** (fari, fatus sum) álszenvedő igéből képzett participium perfectum, azaz a **sic fato** kifejezésben Janus az írja, hogy az „**így (ekként) szólottnak**” (= a Februárnak, aki így

szólt – vö. Stat. silv. 1, 2, 140–142: (Venus) ...**sic fata** levavit / sidereos artus thalamicque egressa superbum / limen Amyclaeos ad frena citavit olores.) övezte haját **Titan** (= Phoebus) **stellante corona**, és eme döntését (**id**) fejbólintással (**nutu**) helyeselte édes húga (**alma soror**), azaz a Diana (*Cynthia* = *Luna*).

El. Ábel 130–131, 25–30:

Ultimus antiquis certo a **purgamine** dictus,

Haec et tot, meminisse si bene, verba dedit:

„Qui **Ladislai Regis natalibus** ornor,

Ut iam praeteream cetera, nonne sat est?”

Sic fato crines Titan **stellante corona**

Cinxit, et id nutu comprobat alma soror.

Végül amely tisztít (neve ez volt római nyelven),

Jött ama hónap, s szólt (csak felidézze a vers):

„Ím László, a király, szakaszomban jött a világra!

Dísznek nemde elég? Más nem is emlegetek!”

Végzet akarta: Apolló csillagzó koszorúval

Őt koronázza s lám! szép húga ráhelyesel!

Si linguis loquar angelorum, akkor most megkérném szépen Janust (***Jane pater, salve et pro Ladislao Severino, quaeso, resurge parum***), hogy a *De certamine mensium* című elégiáját írja át olyan formában, hogy azt a csillogó koronát végül a **Március** kapja. Persze ehhez a **Február** által mondott rövid jellemzést a **Március** mondaná (csekély módosítással): „***Qui Ladislai Severini natalibus ornor, / Ut iam praeteream cetera, nonne sat est?***”